

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ НАУКОВОЇ ТА ТВОРЧОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ I-II РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

У сучасних умовах модернізації вищої професійної освіти, що відбувається в сучасній Україні, приєднання до Болонського процесу, а також розвитку ринкових відносин, особливо актуальними є проблеми формування наукової та творчої культури студентів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації. Крім того, професійна підготовка фахівців передбачає не тільки одержання знань, але й розвиток особистості в нових умовах навчальної діяльності. Ця діяльність здійснюється при високій невизначеності й багатозначності можливих способів адаптації студентів. З цих позицій, особливої ролі набуває проблема теоретичного обґрунтування та експериментального апробування відповідних педагогічних технологій формування професійної адаптивності у майбутніх економістів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Але це важливо і для підготовки висококваліфікованих фахівців економічного профілю. Для найбільш повної реалізації професійного та особистісного потенціалу студентів для соціальних перетворень в Україні на ринку праці потрібно ініціативні, вільно мислячі, творчі фахівці, здатні швидко сприймати нову інформацію і приймати нестандартні рішення, що призводять до позитивних результатів.

Соціальною потребою суспільства стає проява науково-творчого підходу до професійної діяльності, умовою ефективності якого є розвиток науково-технічного прогресу, що призводить до потреби формування наукової та творчої культури студентів економічних спеціальностей. Тому розвиток науково-творчого підходу до навчання студентів є найважливішим завданням виховання кваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців галузі економіки.

Останнім часом найбільш характерними змінами в «портреті» студента, які заважають підвищенню якості професійної підготовки, називаються такі: відсутність чіткої системи цінностей, наявність соціальної «безпорадності» і зниження рівня фізичного й психофізичного рівнів здоров'я [1, с. 152–153]. Все вищезазначене призводить до так званого споживчого типу поведінки, за умов якої діяльність спрямована на задоволення особистих потреб фізіологічного й соціального рівня при мінімальних витратах власних зусиль.

У державному освітньому стандарті вищої професійної освіти спеціальності «Економіка підприємства» (по галузях) досить чітко сформульовані вимоги до фахівців. Дані вимоги до підготовки фахівця говорять про те, що в процесі навчання студентів-економістів необхідно сформувати наукову та творчу культуру.

Наукова і творча культура – це не тільки володіння певними знаннями і вміннями роботи, а й використання інтелектуально-творчої діяльності у всіх сферах життя. У процесі навчання у вузі майбутній фахівець накопичує і здобуває знання, навички та вміння самостійного інтелектуального і творчого

зростання, які йому дозволяють орієнтуватися в різних галузях виробництва. Важливим у руслі загальнолюдської культури є системно-комплексний підхід навчання, навчальних предметів у вузі (Н.А. Бердяєв, В.І. Вернадський, М.С. Коган, М.М. Моїсеєв). Тому в процесі навчання необхідно розвинути інтерес студентів до знань, сформувати в них правильну активну і позитивну мотивацію до самоосвіти та самовдосконалення. Для цього у вищому навчальному закладі необхідно створити середовище, в якому студенти будуть отримувати задоволення від освітнього процесу та самоосвіти.

Численні психолого-педагогічні дослідження особистості студента, як суб'єкта освітнього процесу, засвідчують, що «він стає іншим». У зв'язку зі складністю явища, причини цих змін уявляються слабко. Такі зміни позначаються поняттям «зміна соціально-економічного оточення». Однак, констатація й аналіз змін в особистісному розвитку студента, надає можливості прогнозувати їх подальшу динаміку й на цій інформаційній основі коректувати освітній процес, розробляючи й впроваджуючи відповідні педагогічні технології.

Аналіз сучасної наукової літератури в галузі педагогіки показав, що для формування науково-творчого середовища студентів, побудови навчання пропонується використовувати продуктивні методи навчання, передбачати диференційований підхід з урахуванням рівня інтелектуального розвитку студентів, а також професійної і загальнотеоретичної підготовки, особистих можливостей і задатків.

Педагогічна практика доводить, що за допомогою активних методів навчання можливий цілеспрямований розвиток наукових і творчих здібностей студентів-економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації, а саме:

- вміле використання методів аналізу, синтезу;
- встановлення і порівняння причинно-наслідкових зв'язків;
- виявлення суперечностей за допомогою критичного мислення;
- прогнозування можливого перебігу розвитку;
- багатогранне бачення будь-якої системи в аспекті минулого, сьогодення, майбутнього;
- вибудовування алгоритму дії;
- умілий аналіз та узагальнення соціально-економічних даних та матеріалів;
- вміле всебічне використання статистичних даних;
- розвиток логічного мислення.

Розробка та впровадження активних методів навчання в процесі підготовки студентів-економістів зумовили актуальність даної теми. Ми згодні з А.М. Смолкін, що під активними методами навчання слід розуміти способи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів [3, с. 30], які спонукають їх до активної розумової і практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом (коли активний не тільки викладач, але активні і студенти). Активні методи навчання припускають використання системи методів, спрямованої на самостійне оволодіння студентами знань у процесі активної пізнавальної діяльності.

Використання активних методів залежить від часу, що має педагог. Як показує практика, бесіда займає більше часу, ніж просте вивчення навчального матеріалу, але вона спонукає студентів до роздумів, встановленню міждисцип-

лінарних знань і зв'язків, сприяє розвитку мислення і пам'яті. Вона зароджує інтерес до роботи і прояв активної участі в ній, що дозволяє викладачеві виявити у студентів помилкові судження, уявлення, що сприяє попередженню можливих помилок в закріпленні навчального матеріалу.

Репродуктивні методи засвоєння знань, до яких можна віднести переказ, вправа за зразком затрачають невеликий час для запам'ятовування виданого навчального матеріалу. Про оволодінні навчальним матеріалом студентами можна говорити лише тоді, коли вони здатні, керуючись отриманими знаннями, проаналізувати ту чи іншу ситуацію, пояснити її прояв з погляду теорії, виробити правильний практичний шлях вирішення професійного завдання. Але метод аналізу ситуацій за часом є більш витратним, ніж переказ навчального матеріалу. Ось тому викладач залежно від важливості навчального матеріалу для найбільш повного практичного засвоєння навчального матеріалу розподіляє час на зміст найбільш значимого, другорядного і допоміжного матеріалу.

На вибір методу активного навчання впливає вік, рівень підготовленості до навчання, наявність виробничого досвіду студентів [2, с. 17]. У формуванні наукової та творчої культури студентів економічних спеціальностей, на наш погляд, можна виділити три етапи, які носять умовний характер, але дозволяють розвивати науково-творче середовище в процесі навчання. Виділені етапи взаємозалежні один з одним і є продовженням попереднього етапу. На різних етапах навчального процесу можуть використовуватися методи активного навчання:

1 етап – індивідуалізація освітнього процесу: проблемна лекція, семінар і т.д.

2 етап – забезпечення багатоаспектної полікультурної взаємодії.

3 етап – формування професійних умінь, навичок на основі знань і розвиток творчих здібностей, ігрові методи.

Застосування на практиці тих чи інших методів не є самоціллю. Вибір відповідного методу навчання буде залежати від ступеня засвоєння конкретних дидактичних одиниць досліджуваної дисципліни. Таким чином, формування наукової та творчої культури студентів має проходити взаємопов'язано і може вирішуватися успішно при навчанні, яке спрямоване на активізацію мислення, розвиток пізнавального інтересу (внутрішнього спонукання до діяльності) студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малютина Н. Причины феномена потребительского поведения молодежи / Н. В. Малютина // Психология образования : проблемы и перспективы : материалы Первой международной научно-практической конференции. – М. : Смысл, 2004. – С. 152–153.
2. Методи активізації пізнавальної діяльності студентів : зб. наук. пр. / під ред. С.Н. Дурова. – Новочеркаськ : Новочерк. держ. тех. ун-т, 1993.
3. Смолкін А. Методи активного навчання / А.М. Смолкін. – М., 1991 .